

בס"ד, ערב שבת פרשת וישב תשפ"ב
הרב יצחק שפירא – חסידות לפרשה

להתאמץ או לשחרר

איך מוטל על האדם להילחם עם היצר הרע, ואיך עליו להתייחס לעצמו לאחר שעשה מעשה לא טוב? יוסף ויהודה מלמדים אותנו איך להתמודד עם היצר. כמו מי אתה רוצה להיות, כמו יוסף או כמו יהודה?

שלום לידידינו היקרים!

בפרשתנו יש שתי דמויות שמתמודדות עם היצר: יהודה ויוסף. כל אחד מהם חי אחרת, ומתמודד עם היצר בצורה שונה, ובכל אחד מהם התורה רוצה ללמד אותנו דרך חיים: איך עלינו לחיות, ואיך עלינו להתגבר על היצר כמו יהודה ויוסף.

להשתחרר מהרע

יהודה ויוסף חיים כל אחד בצורה שונה מאחיו: יהודה חי בפשטות. התורה לא מתארת שהוא מנסה להיות מוצלח וטוב וצדיק, אלא מתארת חיים פשוטים של רועה צאן. לעומת זאת יוסף חולם חלומות. הוא רוצה להיות מוצלח וטוב וצדיק. גם לאחר שהוא מתאכזב פעם אחרי פעם, האחים שלו מוכרים אותו, ופוטיפר זורק אותו לכלא - הוא לא שוכח את החלומות, ולא מפסיק לרצות להתקדם. אפילו כאשר הוא בכלא הוא לא חי חיים פשוטים אלא "ואשר הוא עושה ה' מצליח".

בכל אחד מצורות החיים האלו של יוסף ויהודה, יש יתרון וחסרון. יהודה שחי חיים פשוטים, ולא חולם חלומות ומתאמץ להיות טוב - יותר נופל מיוסף. זה החיסרון. מי שלא מתאמץ להיות מוצלח אכן לא יהיה מוצלח. אבל מצד שני כאשר יהודה נופל הוא מיד מודה ועוזב. הפשטות שלו גורמת שלא יהיה לו קשה להודות ולהשתחרר מהדברים הלא טובים שהוא עשה, והוא יכול לעזוב אותם ולהמשיך הלאה בלעדיהם.

לעומת יהודה, יוסף אכן מתאמץ מאוד להיות טוב וזה גורם שהוא לא כל כך נופל כמו יהודה. אבל מצד שני הוא כן קצת נופל. כמו שיש דעות בחכמינו (ומובאות ברש"י) על הפסוק "ויבוא הביתה לעשות מלאכתו" שבא לעשות צרכיו עמה. וכן כתוב בזוהר על הפסוק "ויפוזו זרועי ידיו" שיצאה ממנו טיפת זרע, שנחלקה לעשר ניצוצות, שהן השורש של עשרה הרוגי מלכות.

עצם המאמץ להיות טוב ולא להיות רע יש בו מעין נפילה, כיוון שהאדם מרגיש שהרע כל הזמן כרוך בעקבותיו, ועליו לריב איתו באופן תמידי. אמנם האדם אכן צריך להילחם עם הרע באופן תמידי, אבל זה עצמו מראה שהאדם לא מצליח להשתחרר מן הרע, גם אם בפועל הוא מצליח להתגבר עליו.

לכן אף על פי שיוסף מצליח להתגבר ולא לחטוא עם אשת פוטיפר, הלבושים שלו נשארים בידה. הלבושים רומזים למחשבות. לפעמים האדם מצליח להתגבר על הרע, אבל המחשבות שלו נשארו לא מתוקנות, והם מכניסים אותו לכלא, כמו שהלבושים של יוסף שנשארו אצל אשת פוטיפר הכניסו אותו לכלא. כלומר האדם מתאמץ להיות טוב, והמאמץ הזה גורם לו, כאמור, לציורים לא מספיק מתוקנים, למחשבות לא טובות, והאדם חש שהמחשבות הללו הן כמו כלא בשבילו, כי הוא לא מצליח להיפטר מהן.

רק אם האדם ידע ויחוש שהציורים הלא מתוקנים שלו הם כמו כלא בשבילו, הוא יוכל להמשיך לחלום לצאת מהכלא, ולהוציא את הכחות הטובים שלו לפועל בצורה טובה ונכונה. כמו שכתוב על יוסף "מבית הסורים יצא למלוך". דווקא אם האדם מודע לכך שהמחשבות הלא מתוקנות שלו מכניסות אותו לכלא - רק אז הוא יוכל לצאת משם ולמלוך על כל כחותיו, ולממש את החלומות שלו.

פשטות ומאמץ

אם כן, כאמור, בכל אחת מהדרכים יש יתרון וחסרון: כאשר אדם חי בפשטות, מצד אחד הוא נופל יותר בקלות, אבל מצד שני קל לו יותר להודות ולעזוב; כאשר אדם מתאמץ להיות טוב, מצד אחד הוא פחות נופל, אבל מצד שני נשארים אצלו ציורים לא מתוקנים שעליו לרצות להיפטר מהם.

התורה סיפרה לנו גם על יהודה וגם על יוסף, כי על כל אחד מאיתנו להתנהג גם כמו יהודה וגם כמו יוסף. אמנם, התורה סיפרה קודם על יהודה, כי זוהי הדרך הכללית שעל האדם ללכת בה: על האדם לחיות בפשטות, ולחוש שהמצוות שהוא עושה הן חלק מפשטות החיים של היהודי, ואם הוא נפל, ועשה מעשה לא טוב - עליו קודם כל להודות ולעזוב את זה. על האדם להסתכל על החיים שלו כמה שה' מזמן לו, ולהתנהל בתוך מה שה' נותן לו. אם הוא רואה שהוא עשה מעשה לא טוב - עליו להבין שהוא התנהג לא בסדר, ולהודות בזה.

גם ההודאה צריכה להיות חלק מהפשטות של החיים. כלומר האדם לא צריך להתאמץ לחיות כבעל תשובה, ולהדגיש - לעצמו ולאחרים - שהוא מעכשיו חי כבעל תשובה, אלא להודות ולעזוב.

אמנם, גם כאשר במסגרת הכללית של האדם הוא חי בפשטות, בסופו של דבר עליו גם להתאמץ לעשות דברים טובים ולא לעשות דברים לא טובים. את האופן הזה של המלחמה ביצר עליו ללמוד מיוסף: עליו להיות מודע לכך שאף על פי שהוא מתאמץ ומצליח להיות טוב, המאמץ משאיר אצלו ציורים לא מספיק מתוקנים. עליו להרגיש שהציורים הלא מתוקנים הללו הם כמו כלא, ולחפש ציורים אחרים בהם הוא יצליח לממש את חלומותיו, ולהוציא לפועל את הכחות הטובים שבו.

שבת שלום וחנוכה שמח!

בית 'עוד יוסף חי'